

KIBRIS'A SU TEMİN PROJESİ ÜZERİNDEN YAZILI BASINDA SÖYLEM VE İDEOLOJİ DISCOURSE AND IDEOLOGY ANALYSIS OF TRNC WATER SUPPLY PROJECT IN WRITTEN MEDIA

Mükerrem YILMAZ*

Öz

Görsel ve yazılı medya, insanlığın hizmetine girdiği günden beri en önemli iletişim biçimlerinden biri olarak yaşamımızı yönlendirmeye, kamuoyu oluşturmaya yönelik bilgi, düşünce ve kavramların dağıtımına devam etmektedir. Bununla birlikte, insanların öncelikle yaşadıkları yakın çevresi ve toplumla ilişkilerinin bir gereği olarak haber alma arzusu da modern yaşamın vazgeçilmezi olarak yerini korumaktadır. Siyasal iktidarların, ekonomik güç ilişkilerinin ve sivil toplum örgütlerinin etkisinden kaynaklı haberler, ideolojiyi anımsatan ve temsil eden birer söylemsel metinler olarak görülmektedir. İdeolojinin yeniden üretiminde kullanılan haberler bir söylem biçimi olarak kabul edilir. Diğer bir ifadeyle; toplumsal gruplar arasında egemen güç ilişkilerinde ideolojinin nasıl biçimlendiği söylemle açıklanır hâle gelmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmada; 2015 yılında medyada yer alan "KKTC'ye Su Temin Projesi" hakkındaki haber metinlerinde ideolojik üretimin nasıl gerçekleştirildiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır; bu maksatla, medyada çıkan haberlerde konu dil, anlam, söylem ve simgelerin ilişkileri içerisinde çözümlenmesine çalışılmış; Proje'ye ilişkin yapılan söylemlerde ideolojik yaklaşım ve ön yargıların tespitine çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Haber, Söylem, İdeoloji, Su Temin Projesi.

Abstract

Visual and written media continue to affect our life as one of the most important forms of communication since the day it entered into the use of mankind and it distributes information, ideas and concepts to create public opinion. However, the desire to receive news as a necessity of people's immediate surroundings and relations with the society is also an indispensable part of modern life. The news stemming from the influence of political power, economic power relations and non-governmental organizations are seen as discursive texts that remind and represent ideology. The news used in the reproduction of ideology is regarded as a form of discourse. In other words; it remains to be seen how the ideology of the dominant power relations among the social groups is shaped. Within this context, this study is aimed to reveal how the ideological production was realized in the news texts about the "Water Supply Project to TRNC" in the media in 2015; for this purpose, in the news published in the media, the subject language, meaning, discourse and symbols were tried to be analyzed within the relations; the ideological approach and prejudices were tried to be determined in the discourses about the project.

Keywords: Media, News, Discourse, İdeology, Water Supply Project.

1. Giriş

Teknolojik gelişmelerle etki alanları gittikçe genişleyen kitle iletişim araçları; toplumları belli bir düşünceye yönlendirme ve ikna etme, güncelle ya da istenilen bilgi ve olaylara dikkat çekme, ulusal düzeyde insanların bilgi edinmelerini şekillendirerek yayma ve toplumsal kanaat oluşturma noktasında büyük öneme sahiptir. Görsel ve yazılı medya, insanlığın hizmetine girdiği günden beri en önemli iletişim biçimlerinden biri olmuştur. Hâlihazırda, her geçen gün yenilenen teknolojileri ile de en etkili iletişim araçları olarak yaşamımızı yönlendirmeye, sosyal alana ve kamuoyu oluşturmaya yönelik bilgi, düşünce ve kavramların dağıtımına devam etmektedir.

Günümüzde insanlar, modern teknolojinin sağlamış olduğu kitle iletişim araçları ile toplumun yaşam biçimi ve devleti idare eden iktidar ve muhalefet partilerinin politikası hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu kapsamda bireyler; çevrelerine yönelik tutum ve davranışlarını biçimlendirmekte, bu araçlardan elde edindikleri fikir ve bilgiler ışığında bir senteze varmakta, dünya görüşünü güncelle göre ayarlamakta ve belirlemektedirler.

Medya milyonlarca insanın bilgi, duygu, düşünce, inanç, tutum ve davranışlarını etkileyen kimi zaman, bireylerin tutum ve davranışlarını değiştirip onlara yön vermekte kalmayıp toplumun bilgi birikimini, norm ve geleneksel yapılarına da tesir edecek ideolojik taşıyıcılık rolünü üstlenmektedir. Bu doğrultuda, toplumsal yaşantımızda farklı davranış-düşünüş kalıpları ve yeni algılayış biçimleri ortaya çıkmakta ve yeni bir birey ve toplum inşa edilmektedir.

Medya mülkiyet sahiplerinin birey olarak ideolojik bir bakışa sahip oldukları kabul edilirse, görsel veya metinsel tüm iletilerin taraftar bir yaklaşım altında oluşturulduğu ve şekillendirildiği yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz basınında üretilen haberlere bakıldığında, hemen hemen

*Doktora Öğrencisi, GİRNE Amerikan Üniversitesi.

çıkarılan gazetelerin tamamının bir fikre, görüşe ve ideolojiye sahip oldukları ve bu fikirlerin savunucuları olarak ta ürettikleri haberlerinde de bir mesaj verildiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle; gazetede üretilen haberin kurgusu ve şekillendirilen içeriği, aynı zamanda, uzmanlaşmış, kalıplaşmış ve yerleşik ideolojilerin paketlenmiş izlerini taşımaktadır (Duruoğlu, 2007: 2). Görsel ve yazılı basında nelerin yazılıp çizildiği, ne konuşulduğu ve ne söylediği, tüm bu mesajların ne anlama geldiği, medya söylemleri içerisine yerleştirilen örtük anlamların keşif ve analiz edilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Gazete haberlerinde söylemlerin somut ürünleri olan metinlerin ideolojik boyutunu, dil kullanımını ve toplum üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek için söylem çözümlemesine ihtiyaç duyulmaktadır. Haberin söylemsel analizi yalnızca sözlü ya da yazılı biçimde üretilen metinsel yapı ile sınırlı değildir. Bunun yanında, medya metinlerinin derin yapıları içerisinde yer alan anlamlar, yan anlamlar, inançlar, fikirler ve ideolojilerle de ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle; altta yatan örtük anlamların metinle bağlantısının ortaya çıkarılması için zihinsel, sosyal, politik ve kültürel bağlamın kısaca, sosyal hayatın tüm yönleri ile analiz edilmesi gerekmektedir (Van Dijk, 1991:9-10). İdeoloji içeren haberler dil kullanımı ile yani söylemle bağlantılıdır. Dil; ideolojilerin dışı vurulmasında, anlatılmasında, aktarılmasında, yansıtılmasında ve özellikle de yeniden yapılandırılmasında önemli bir role sahiptir.

Bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) hem içme-kullanma hem de sanayi suyu temin projesi kapsamında basında çıkan haber metinlerindeki ideolojik inşa sürecinin boyutunu ortaya çıkarmak ve söylem çözümlemesi açısından incelenmesi amacı güdülmüştür. Bununla birlikte: Farklı siyasal çizgileri temsil eden, farklı ideolojiyi özümseyen ve benimseyen, farklı düşünsel ortamlara sahip gazetelerin yayın politikalarının ve düşünce yapılarının haber içeriklerine nasıl yansıtıldığını; basın bilgileri nasıl manipüle ettiğini, yönlendirdiğini ve yeniden anlamlandırdığını; ideoloji kavramının haber ile nasıl bir etkileşim içinde olduğunu; son olarak ta, ideoloji ögesinin haber metinlerinde ne kadar etken olduğunu ve hangi boyutta farklılıklara yol açtığını araştırıp kuramsal alana katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

2. Medya ve Medyanın Kamuoyu Oluşumundaki Rolü

Latince kökenli media sözcüğü; araç, orta ve ortam anlamlarına gelmektedir. Ancak, Türkçede bu medya sözcüğü yerine kitle iletişim araçları kavramı da sıkça kullanılmaktadır. Geniş anlamı ile grup ve bireyler üzerinde kısa ve uzun dönemde etkileri gözlenen toplumsal bilincin ve bilginin yeniden üretilmesinde "her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri (kitaplar, gazeteler, dergiler, broşürler, billboardlar, radyo, film, televizyon, internet gibi)" (Alankuş, 2005: 52) içeren iletişim araçları ve teknolojileri yanında kurum ya da kültürel ürün anlamına da gelen ve bunların hepsini kapsayan, kullanıcıları/katılımcıları ve izleyicileri/okurları da içine alan, "belirli bir süreklilik ve düzenlilik özelliği taşıyan" (Saygılı, 2006: 16) devasa ve karmaşık bir yapıdan ve ilişkiler ağından oluşmaktadır. Diğer yandan, kapitalist sistemde medya; siyasi iktidarın, egemen sınıfın görüş, düşünce ve kanaatlerini kamusal alana ve topluma yayan ideolojik ve hegemonik aygıt olarak karşımıza çıkmakta, bunun yanında "endüstriyel düzeyde ekonomik kâr ve çıkar amaçlarını güderek insanların kültürel ortamlarını" (Karaboğa, 2010: 2) şekillendirerek tüketim alışkanlıklarını da değiştirebilmektedir.

Kamuoyu kavramının hedefinde olan insanın çok yönlü karmaşık sosyal, zihinsel bir yapısı bulunduğundan dolayı bu kavramı soyut bir yapı olarak gören J.N. Jeanneney, farklı bir bakış açısı ile gerçek anlamda tek bir kamuoyunun oluşmadığını; bölgelere, mesleklere, toplumsal konumlara, cinsiyetler ve yaş gruplarına göre ayırım yapılması (Jeanneney, 2009, s.15) gerektiğini ifade eder. Bu bakış açısına koşut olarak A. Girgin'de; kitle iletişim araçlarıyla hazırlanan haberlerin, her bireyin eğitimine, kişilik yapısına, psikolojik ya da fizyolojik özel durumuna, içinde bulunduğu sosyal ortama, içinde bulunduğu grubun eğilimlerine ve etkisine göre düzenleyemeyeceğini ve bu nedenle de hedef kitleyi ve koşulları kategorize etmek gerektiğini (Girgin, 2002: 248) söyler. Kamuoyunun hedef kitlesi, belirlenmiş amaç doğrultusunda iletişim kurup mesajın iletilmek istendiği kişi, grup ve kuruluşlardır. Diğer bir ifadeyle, davranışlarını hedeflenen istikamette harekete geçirmek ve yönlendirmek maksadıyla yapılan bu iletişim sonucunda kendilerinden fikir, eylem, tavır ve davranış değişimi beklenen birey ya da gruplar olarak ta tanımlanırlar.

Bütün siyasal sistemler varlıklarını sürdürebilme, iktidarı elinde bulunduranlar meşruiyetlerini sağlama ve kalıcı olma amacıyla kamuoyu desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu desteğin sağlanması için, her siyasal iktidar kendine ait ilke, fikir ve tutumları yaymak, bunları kabul ettirmek ve benimsetmek durumundadır. Bunun sonucu olarak ta, siyasal sistemler; yönetilen grubu bu amaç doğrultusunda etkilemek, yönlendirmek, eğilimlerini değiştirmek ve gerektiğinde eğitmek için çeşitli vasıtaları kullanır olmuştur. Kitle iletişim araçlarının sahipliği ve onların etkin olarak kullanılması, toplumda kanaatlerin

biçimlenmesinde etkinlik oluştururken öte yandan toplumdaki kanı, inanç ve düşüncelerin karar verici konumundakilere iletilerek bu kararlara olumlu ya da olumsuz etki yapma işlevini de yerine getirmektedir (Temizel, 2008: 16). İkinci dünya savaşında kamuoyunu oluşturmaya başlayan ve hâlen de en etkili unsurlardan biri olmaya devam eden kitle iletişim araçları; toplumun yapı taşını oluşturan bireyin tutum ve davranışlarını okul öncesinden itibaren etkisi altına alan, biçimleme ve yönlendirme gücünü sosyal ve siyasal tüm alanlarda yaşamı boyunca artırarak hissettiren ve geliştiren temel bir kamuoyu oluşturma kaynağı olmuştur. Bu araçlar; olayları ve yorumları anlık olarak çok geniş kitlelere yayabilme, böylece hedef kitlenin tutum ve kanaatlerine yön verebilme ve belli ölçütlerle biçimlendirebilme olanağına sahiptir. Toplumun düşünme eylemini destekleyen bu araçlar, aynı zamanda siyasal erkler ve diğer etki merkezlerince hedeflenen kanaatin oluşması için bireylerin kendi deneyimleri dışında kalan üretilmiş verileri iletirler ve sahiplerinin görüşlerini yayarak kamuoyu oluşumuna geniş ölçüde imkân sağlarlar. Bununla birlikte, siyasi liderler, medyanın kamuoyu ve politika üzerinde bağımsız etkide bulunduğunu rutin olarak varsaysalar da, çoğu siyaset bilimi akademisyeni, medyanın, seçkin görüşleri kamuoyuna pasif olarak taşıyan bir "taşıyıcı bandı" rolü olduğunu düşünmektedir (Baum ve Potter, 2008:40). Kamuoyu, politika uygulaması ve sosyal değişimin etkileşimi karmaşık olsa da, kitle iletişim araçları (medya) genellikle meşrulaştırıcı bir rol oynar (Happer ve Philoa, 2013:328).

Kitle iletişim araçları, kamuoylarının oluşumuna katkıda bulunmak için siyasal mesajların özgür ve doğru olarak hedef kitleye iletilme işlemi üstlenmesinin yanı sıra oluşan kamuoyunun düşünce, kanaat, değer kalıplarını ve eylemlerini açıklama ya da yansıtma gibi bir işlevi de üstlenmiştir. Yönetim biçimlerine bakılmaksızın toplumsal ve siyasal yapılar içerisindeki siyasi kurum ya da erkin yönetilenlere yönelik ürettiği karar, eylem ve uygulamalar konusunda bunların ne düşündüklerine, kanaat, yönelim ve beklentilerine önem verdiği ve bunları öğrenmek istediği de bir gerçektir. Kitle iletişim araçlarının bu etkinliğine karşın toplumun sosyal, kültürel ve siyasal olarak bilgilendirilmesinde, yönlendirilmesinde ve çeşitli kararlara yöneltmesinde bir tekel durumunda olması da söz konusu değildir (Bektaş, 2007: 119). Medya araçlarının ekonomik ya da siyasi gerekçelerle kısmen veya tamamen belirli kişi, grup ve yönetimin eline, egemenliği altına girerek tekelleşme eğilimi göstermesi çoğulculuk ve haber alma özgürlüğü ile bağdaşmamaktadır. Böyle bir durum, haberin özgürce yayımı ve demokrasinin gelişimi açısından olumsuz bir gösterge olarak kabul edilir.

3. Haber ve Haber Oluşumu: Bilginin Yeniden Yapılandırılması

Haberin ne olduğu, tanımı üzerinde literatürde görüş birliğine varılmış bir anlayış yoktur. Bununla birlikte, insanların öncelikle yaşadıkları yakın çevresi ve toplumla ilişkilerinin bir gereği olarak haber alma arzusu ve bilgilene istediği modern yaşamın vazgeçilmez bir gerçeği ve hayatın bir parçasıdır. Haber ne olduğu konusunda çeşitli yaklaşım, eğilimler söz konusudur. Buna göre; "haber, insanı ilgilendiren içinde zaman ve mekân gibi teknik unsurları bulduran objektif metindir" (Yıldız, 2005: 106) diye tanımlandığı gibi, diğer yandan çok sık rastlanan ya da her an herkesin yaşayabileceği olaylar değil, ender rastlanan "gerçek olan ve insanlar için ilgi çekici olan her oluşum da haber olarak tanımlanabilir" (Kars, 2010: 6). Bir başka ifadeyle, yaşanan çevreye ait bir soruna, olaya veya bir fikre ilişkin kitleleri haberdar etme, bilgilendirme ve ileti aktarmasıdır da denilebilir. Aktarılan bu olaylar bir eylemin yanı sıra bir söylemde olabilir. Ancak, olayı gözlemleyen varsa haber olama niteliğindedir. Olaya ilişkin gözlem ve duyuları iletmek ise haber üretmektir (Girgin, 2003: 74). Kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yaygınlaşmasına koşut olarak haberin, toplumun bilgilene ve haberdar edilme ihtiyaçlarının karşılanması çerçevesinde üretilme miktarında artış ve bunun sonucu olarak ta tüketilmesinde de önemli ölçüde talep söz konusu olmuştur.

Haberlerin üretimi ve bilginin yeniden yapılandırılma süreci; seçimi gerçekleştiren bireyin gazetecilik etik değer yargılarının ışığında hangi toplumsal olgu, olay ve eylemleri seçerek kaleme alacağı, kullanacağı dil, iletişim teknik ve vasıtalarını da kapsayan bir zamansal bir planlamayı gerektirmektedir. Bu haber üretim süreci; haberin oluşumunda görev alan kişilerin inanç ve tutumlarına, psikolojik ve kişisel yapısına ve bireysel özelliklerine, iç ve dış etkilere, kurumun önceliklerine, stratejilerine, siyasi ve ideolojik yargılarına ve ekonomi politikasına göre şekil alacaktır. Netice itibarıyla, haber değerinin "nesnel ölçüt ya da kriterlerden fazla, yargısal ya da öznel ölçütlerinin söz konusu" (Yüksel, 2010: 105) olduğu da bir gerçektir. Haber üretimin ilk aşaması belki de en zor olanı olayların önemlilik derecesine göre toplanması, seçimi, ayıklanması, tanımlanması, metne anlam verilerek biçimlendirilmesi hatta yeniden kurgulanmasıdır. Bu bilginin toparlanmasında; medya sahipleri ile diğer kurum ve kuruluşlar arasındaki ilişkiler neyin haber olarak alınacağını, haberin nerede aranacağını ve nasıl oluşacağını ve etkinlik derecesinin ne olacağı sorularına kavramsal olarak yanıt aranması gerekmektedir (Kars, 2010: 118). Bununla birlikte, üretilmiş haberlerin anlamlılık açısından tüketici olan okur veya izleyiciler tarafından da ilgilenilebilir ve kabul edilebilir bir durumda olması beklenir.

Her metnin bir anlatısı, öyküsü olduğu gibi haberlerin de vardır. Haber anlatım biçimleri, standartları ve geleneksel kabul görmüş akışları tarafılık, ideolojik ve ekonomik gerekçelerle değiştirilebilmekte ve öne çekilebilmektedir. Sonuç olarak haberin; elde edilişi, işlenişi, hazırlayanın seçimi, yorumlanması, oluşumu, yeniden yapılandırılması ve üretilmesinde gerçeklik, tarafsızlık ve dengelik aramanın çokta beklenildiği gibi gerçekleşmediği; tam aksine baskı gruplarının, siyasal iktidarların, ekonomik güç ilişkilerinin, sermaye ve sivil toplum örgütlerinin etkisinden kaynaklı yeniden bir inşa süreci ile beraber yapılandırılarak söylem hâline getirildiği de bir olgudur.

4. Söylem, İdeoloji ve Medya İlişkisi

Bilim dünyasında son yıllarda çözümleme yöntemlerinde kullanılan en popüler kavramlarından biri olan söylem (discourse), medya metinlerinin içerik çözümlemesinde kullanılmaya başlanmıştı. Latince olan sözcüğün (discourse) İngilizcesi karşılıklı konuşma, sohbet, nutuk gibi anlamlara gelen bu kavram, düşüncelerin sözel aktarımı maksadıyla ifade edilen kelimeler için kullanılmaktadır. Sosyo-psikolojik ve kültürel bir kavram gibi değer kazanmasına koşut olarak disiplinler arası özellik taşımaya başlaması nedeniyle de dilbilimcilerin ve toplumbilimcilerin önem verdiği bir terminoloji olmuştur.

Söylem; yalnızca söz ile ifade edilen sözcüğe veya yazılı ve sözlü tüm sözcüklere denilirken aynı zamanda belirli bir alana yönelik olarak hukuki söylem, tıbbi söylem, bilimsel söylem gibi manalarda da kullanılmaktadır (Griffin, 2007: 5). Yakın dönemde ise özellikle; dilbilim etkisiyle semboller ve anlamlar arasında kurulan ilişki ile bağıntılı konuşma, anlatım biçimi, bakış açısı, öğretisi, sohbet ya da yazma biçimi ve metin üretimi anlamında kullanılan söylem; metin ve bağlam arasındaki ilişkilerle anlam kazanan modern hayatın sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarında var olan bir kavram ve "eyleme dönüşen dil kullanımına, biçimine ilişkin" bir süreç (Devran, 2010: 25) olarak ta ifade edilir. Söylem, sadece metin üreticisi yazarın ve medya metninin, toplumsal bağlamın içinde üretildiği ve toplumun sosyokültürel durumunun şekillendirildiği bir yapı değildir. Söylemin dikkat çeken tarafı, toplumsal konu, olay ve olgular üzerinde bu öğelerin birbiriyle kurduğu tarihsel ilişkilerin doğurduğu süreçlerde her zaman bir şeyleri anlatan, tasvir eden göndermeler yapan oluşum ve sürekli olarak yenilenen devingen bir olgu (Kocaman ve diğer., 2009: 47) özelliğine sahip olmasıdır. Söylem, bireysel düşün ve sosyal yapıların zamansal ve mekânsal etkenlere bağlı olarak farklı yaklaşımlarla değişik çözümlemelere ulaşılabilirdiğinden her zaman aynı anlamlarla karşımıza çıkmaz.

Dil, metin ve düşünce sistemlerinde kurumsallaşan söylemlerin ideolojik anlam kazanması yapısalci yaklaşımla gündeme gelmiştir. Marksist ekonomi temelli bakışın yerine metin indirgemesi yaklaşıma dayanan postyapısalci kuramcı Michel Foucault, söylem ve söylemin kökünde yatan arzu ve gücü taşıyan bilgi ve soyut düşünceye, modernist eleştirmenlerin aksine tarihsel, kültürel ve ideolojik bir tavırla yaklaşım sergiler (Kocaman ve diğer., 2009: 49). Toplumsal gruplar arasında egemen güç ilişkilerinde ideolojinin nasıl biçimlendiğini sorgulayan eleştirel yaklaşımlarda - iktidar ve kültür üzerine çözümlerde - ideoloji yerine söylem kullanılmaya başlanmıştır. Yani, her söylemsel sürecin üretim aşamasında ideoloji yerini almaktadır.

Dil, ideoloji ve anlam arasındaki toplumsal ve siyasal yaşamın doğal ilişkilerini açıklamaya çalışan Sovyet filozof V.N. Voloşinov, "Marksizm ve Dil Felsefesi adlı yapıtında söylem analiz tarzının çıkışına yol açan göstergebilimsel ideoloji kuramını geliştirmiştir" (Eagleton, 2011: 256). Yazar, ideolojik iletişimi; grup üyelerinin birbirlerini izleyerek, dinleyerek elde ettikleri konuşma ve metinlerin oluşturduğu göstergesel etkileşimin sonucu oluştuğunu ileri sürmektedir.

İdeoloji, farklı sınıfların ve sosyal grupların, toplumun işleyiş biçimini anlamlandırmak için kullandıkları zihinsel çerçeveler, dilleri, kavramları, kategorileri, düşünce imgelerini ve temsil sistemlerini ifade eder (Van Dijk, 1998: 9). Toplumsal düşüncede üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan en karmaşık, en sorunlu ve soyut kavramlardan biri olan ideolojinin tanımını akademik çevreden hiç kimse tek, yeterli ve tatmin edici bir şekilde yapamamıştır. Bu durum, ideoloji deyiminin pratik, birbirine yakın ya da karşıt pek çok anlama sahip, birbiriyle uyumsuz ve tutarsız nitelikte olan bir anlamda kullanılmış olmasından ileri gelmektedir. İnsanın sosyokültürel ihtiyaçlarını sağlayacak toplumsal ve siyasal düzenin temelinde de "duygu ve düşüncelerin ortaya çıkışı, bunların etkilerinin incelemesi ve düşünceler bilimi" olarak ta ifade edilen ideoloji kavramını ilk defa Fransız filozof Destutt de Tracy kullanmıştır (Thompson, 2013: 42). Tarihsel süreçte ideoloji, toplumsal sınıf, yargı ve inanç sistemleri ve yaşanan zaman içerisinde sosyopolitik duruşlara göre farklı fikir adamlarınca değişik tanımlamaya ve tarif edilmeye çalışıldığı görülmüştür.

İdeoloji kavramına farklı düşünce hareketleri ile eleştirel bir yaklaşımla olumsuz - yanlı fikir (Mardin, 2010: 20) - bakan Marksizme göre ideoloji; bir yandan çarpıtma, tersyüz etme ve saplantılardan oluşan yanılsamalarla - yanlış bilinç üretimi- şekillendirilirken, öte yandan yönetici egemen toplumsal bir

sınıfının çıkarlarını gözeterek düşünsel donanım ve fikirlerini meşrulaştıran, toplumsal gerçeği yetersiz yansıtan, doğal ve normal görünmelerini sağlayan eleştirel görüntüler, fikirler ve araçlar olarak ele alınmaktadır.

Batı Maksizminin önde gelen en güçlü temsilcilerinden biri olarak adını duyuran Fransız Louis Althusser, toplumsal oluşumları belirleyen sadece üretim araçlarından oluşan ekonomik alt yapının olmadığını belirterek, bunun yanında politik ve hukuk sisteminden oluşan kültürel bir üst yapı ve siyasal inançlardan oluşan ideolojik yapının bulunduğunu savunur. İdeolojiyi "sınıfsal nitelikte ve maddi bir pratik" (Güngör, 2001: 1) olarak kavramsallaştıran Althusser, ideolojinin üretiminde güç sahibi olan devletin bu gücü bir takım aygıtlarla sağladığını ifade eder. Egemen ideolojinin üretilmesini sağlayan bu iktidar aygıtlarını Althusser, "devletin baskıcı aygıtları ve devletin ideolojik aygıtları" (Güngör, 2016: 276) olarak belirtir. Bu ideolojik aygıtlar, "toplumdaki iktidar örgütlenmesinin bir parçasıdır ve bu örgütler devlet içinde yoğunlaşmış ve kristalize olmuştur" (Therborn, 2008: 98). Devletin Baskı Aygıtları tamamıyla kamu alanını işgal eden (Siyasal iktidar, ordu, yönetim, polis/jandarma gücü, adli teşkilat vs.) kurumları kapsarken; ideolojik aygıtları (Dini ve eğitim kurumları, aile kurumu vs.) ise toplumsal ortamda geniş bir alana yayılmış olan bir durum sergiler.

Marksist gelenekten beslenen siyaset kuramcısı Antonio Gramsci, ekonomik alt düzeydeki ilişkiler yanında üst yapısal öğeler olan siyaset, kültür ve sosyalist strateji arasındaki bağlantıları birlikte ele alır. Gramsci' de "ideoloji, farklı sınıfları birbirine bağlayan bir harç olarak görülür" (Stevenson, 2008: 37). Gramsci' ye göre devlet; tarafsız bir bürokratik aygıt ve fiziksel güç değil, sivil toplumu kuşatan bir iktidar, fikirleri yönlendiren ve denetleyen bir aktördür. Düşüncelerinde ideoloji yerine kilit kavram olarak kullandığı "hegemonya'yı, devletin ve yönetici sınıfın sivil toplum içindeki inançları düzenleme yetisidir" (Smith, 2007: 62) diyerek tanımlayan Gramsci, bu terimi marksist terminolojiye kazandırmıştır. Bununla birlikte, hegemonyanın karşısına sivil toplumu çıkararak Gramsci, siyasal ideolojilerin belli bir sınıfı hedef alarak dünya görüşlerine katkıda bulunma işlevini gerçekleştirdiğini belirtir.

Eagleton, ideolojinin; bilgi çağında en güçlü kamusal olan ve dördüncü kuvvet olarak kabul edilen medya ve onun aracılığı ile yayınlanan içeriklerin çoğunlukla da göstergeler, anlamlar ve değerlerin bir egemen toplumsal iktidarın yeniden üretilmesine katkıda bulunması için düşüncelerin ve duyuların analizi anlamına geldiğini ve aynı zamanda güç ilişkileri ve siyasal çıkarlar ile söylem arasında oluşan anlamlı bir sonuç olduğunu ifade eder (Eagleton, 2011: 288). Toplumların sosyal pratiklerini etkileyen ideolojinin, bir dil meselesinden çok söylem meselesi; anlamlandırma meselesi değil, belirli davranış kalıplarıyla somut söylemsel etkiler yaratma meselesi (Eagleton, 2011: 291) olduğunu ifade eden Eagleton bununla ideolojinin maddeci bir kurama kavuşturulması yorumlarına da bir açıklama getirmiş olmaktadır.

Diğer medya ürünleri gibi haberlerde, ideolojiyi anımsatan ve temsil eden söylemsel birer metinlerdir. İdeolojinin yeniden üretiminde kullanılan haberleri bir söylem biçimi olarak kabul eden ve söylemler üzerine çalışmalar yapan Hollandalı Teun A. Van Dijk söylemi, "toplumsal bağlamda dil kullanımının metinsel biçimi olarak tanımlamakta" (Selçuk ve Şeker, 2012: 34) ayrıca, her söylemin kendine özgü sosyal ve kültürel ortamındaki fikri zemini ve ideolojik yapısının özelliklerine göre de üretilmiş olduğunu ifade etmektedir. Dijk'e göre ideoloji, "söylemde ifadesini bulur ve söylem aracılığıyla da sürekli yeniden üretilir" (Çoban ve Özarslan, 2015: 15). Bu nedenle, toplumsal denetimi uygulayıcı yönüyle söylem; iktidarın örgütlenmesi, korunması, meşruiyetinin sağlanması ve sürdürülmesi için okuyucu ve dinleyicilerin günlük ifadelerini ve toplumsal pratiklerini etkileyecek ideolojilerin yeniden üretimine de katkı sağlar.

Medya ve onun aracılığıyla yayınlanan içeriklerden olan haberlerin üretim ve aktarım süreciyle ilgili kültürel, ekonomik ve politik boyutlarda çalışmaların en önemli bölümünü haber metinlerindeki ideolojiyle ilgili çalışmalar oluşturur. Ana akım araştırmacılar ideolojiyi çoğulculuğun bir gereği olarak gördükleri için haber araştırmalarında bu konuya bir sorun olarak yaklaşmamışlardır. Buna karşın, eleştirel yaklaşımçı kitle iletişimciler çoğunlukla söylem uygulamalarının kimlik, bilgi ve inanç değerlerinin oluşumunda güçlü bir etkileme giziline sahip olması, kamu söylemi biçimlerini yansıtmaları nedeniyle medya ve ideoloji ilişkisini temel konulardan biri olarak benimsemişlerdir.

Çalışmalarının merkezine kültür ve ideolojiyi alan Jamaikalı İngiliz düşünür Stuart Hall, bu alandaki katkılarını metin çözümlemesi, alımlama çalışmaları ve okur üzerine yoğunlaştırmıştır. Toplumda bireylerin tek tip yapılardan oluşmadığından hareketle Hall; ayrışık ve farklı ideolojilerin, karmaşık söylem ve kalıpların ve egemen değerlerin kelimeler ve simgeler aracılığıyla birbirleri ile mücadele içinde olduklarını vurgular. Hall, ideolojiyi; "söylem alanında oluşan fikirler, anlamlar, kavramlar, inançlar ve onlara uyumlanabilen bilinç biçimleri olarak tanımlar" (Güngör, 2016: 282). Haber metinlerinin anlam ve yapım süreçlerinin çözümlemesinde göstergebilimden yararlanan Hall, medyanın okuyucuya / izleyicilere

gönderdiği metinlerin herkesçe aynı şekilde okunamayacağı, anlamlandırılmayacağı, aynı şekilde görülemeyeceği ve niyet örtüşmesi olamayacağı savıyla medya içeriğinin belirli bir dizge içerisinde alımlama, anlamı açığa çıkarma ve anlam üretiminde "bir iletişim sürecini gerektirdiğini ve bununla şifreleme (kodlama) ve şifre çözüm (kodaçılama)" ile (Smith, 2007: 214) biçimlendiğini belirtir. Medya tarafından sosyokültürel normlarla yeniden üretilen ve kodlanan iletilerin pasif konumda kabul edilen izleyicilere/okuyuculara istendiği şekilde ulaşıp ulaşmadığı, nasıl anlamlandırıldığı ve üretilmiş iletilerin ne amaçla tüketildiği noktasından hareketle farklı kuramlar geliştirilmiştir. Bu kapsamda, Stuart Hall; alıcı kitlenin konumlanmış durumuna eleştirel yaklaşım sergileyerek kodlama-kodaçımı kuramı ile farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Medyada kullanılan dil ve seçilen sözcüklerle konunun hangi terminoloji ve kavramlarla ortaya konacağı, kime karşı nasıl konumlanacağını belirlemeye araç olan ideolojiler; haber dilinin biçimlenmesi, anlam oluşumu ve haberin kendi gerçekliğini inşa etmede kamu iletişim sistemlerine yön verme işlevini yerine getirirler. Diğer taraftan medya, ideolojilerin yeniden şekillendirilmesinde uygun ve elverişli bir rol oynayan dili kullananların başında gelmektedir (Özerkan, 2002: 10). Medya, bu örgütlenmiş değerleri bazen açık, bazen kapalı bir dil kullanarak olayları ikna edici bir üslupla, doğallaştırıcı ve normallaştırıcı bir şekilde haber söylemi biçimine sokarak mesaj içeriklerini okuyucularına/izleyicilerine aktarır. Öte yandan, Hackett'in (Selçuk ve Şeker, 2012'den) ifade ettiği gibi, medya aşırı bir tarafgirlikten kaçınmakla birlikte, ideolojik olarak taraftır. Haber; dilin vurgusu, cümle yapısı, kullanılan zarf ve sıfatların yanı sıra sosyal pratikler, bunun yanında okurun da anlama/kavramasını önemseyen bir yaklaşım şekli ile bağlantılı olarak ideolojik bir işlev görür. İdeolojik olarak bir boyut ve biçim sağlar.

5. İktidar İlişkileri, Mülkiyet ve Bilgi Yapılanması

Yönetim erkini elinde bulunduran idari ve siyasal gücün her zaman medyayı gözetim altına alma eğilimine rağmen, gerçekte "medyanın bir bilgi kaynağı olarak hükümete, hükümetinde iletişim aracı olarak medyaya gereksinimi vardır" (Burton, 2008: 87). Zamanla, globalleşme yönelimlerinin ve teknolojik gelişmelerin ivme kazanması, yaygınlaşan liberal düşünce yapıları nedeniyle medya sektörü de bu gelişmelerin etkisiyle yeniden şekillenmeye başlamış ve bu alanda özelleştirme uygulamaları artarak devam etmiştir (Yazıcı, 2013: 170). Bunun neticesinde; medya sahiplerinin büyük yatırımcılara dönüşmesi ile devlet yönetiminden ayrılarak ticari alana dönüşmüş, siyasal iktidarı etkileme yolunun iletişim medya araçlarının mülkiyetinden geçtiğinin de anlaşılması üzerine sermaye sahipleri, siyasal iktidar ile kültürel ve siyasi konuları içeren ideolojik ortaklığı ve çıkar birliğini temel alan bir yapılanmayla bu kuruluşlara yoğunlaşmışlardır.

Basın kuruluşlarının ekonomik örgütlenme biçimleri ve mülkiyet yapısındaki bu değişim, medya ürünlerinin içerikleri ve sahip oldukları anlamlar, üretim biçimi ve üretim koşullarıyla beraber üretim sürecinin de temel belirleyicilerinden biri olmuştur. Bu süreçte haber, kârını maksimize etmeye çalışan yayın kurumunun ticari ve siyasi çıkar kaygıları doğrultusunda bir seçime tabi tutulmaktadır. Bu seçme işlemi gazeteciliğin olağan bir uygulaması, genel yayın politikası ve önceliği hâline gelmekte ve ideoloji üreten günlük pratiklere dönüşmektedir (Öztek, 2008: 2). Sonuç olarak; medya haberlerinin içeriği, toplumdaki egemen güç ve iktidar ilişkilerinin kabaca bir görünümünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Statükonun üretilmesinde kitle iletişim araçlarının vazgeçilmez bir rolü olduğunu kabul eden Marksizm, mülkiyet meselesi ile medya ürününün kültürel içeriği arasında bir bağlantı olduğunu ileri sürer (Stevenson, 2008: 25). Bu bağlamda, bir medya kuruluşunun yayın önceliğinin ve izleyeceği politikasının hangi amacı taşıdığı, hangi nitelik ve eğilimde olduğunu anlamın yolu hedef kitleye sunduğu haberlerine bakılarak görülebilmektedir. Netice itibarıyla ortaya çıkan medya ekonomi politikası; haberin içeriğini ve söylemini etkileyen, mülkiyet ve denetim ilişkileri gibi çeşitli amaçları edinen ekonomik bir güç hâline dönüşmüştür. Siyasal iktidarı etkileyen bu gücün izleyeceği politikayı algılamak ve çözümlmek için öncelikle iletişim aracının kim tarafından yönetildiğine, mülkiyetinin kime ait olduğuna, iç ve dış mali kaynaklarının neler olduğuna bakılması gerekmektedir (Damlapınar, 2005: 89). Mülkiyet sahiplerinin, bu kuruluşları siyasete ve piyasaya müdahale etme, düzenleme, şekillendirme ve yapılandırma vasıtası hâline getirmesi ile birlikte, iktidarlara olan ilişkilerin de boyutu değişmiş ve sonucu itibarıyla de denetlenilmesi zorunlu olan kuruluşlar durumuna gelinmiştir.

İletişim araçlarının teknolojik gelişimi ve yaygınlaşması sonrası siyasetçilerin seçmenleri ile yüz yüze iletişimden az da olsa koparak öncelikli olarak medya organlarında yer alma arzusu ile kitle iletişim araçlarına yönelmesi, onu iktidar mücadelesi için topluma mesajların verilmesinde önemli vasıta hâline getirmiştir. Diğer yandan, karşılıklı çıkar ve işbirliğine dayalı bu ilişkinin varlığı, medya kurumlarının farklı fikirlere açık oldukları mesajı üzerinden toplumsal meşruiyet üretmeye çalışmaları açısından da önem

ve değer taşır. Özetle, siyasi çevrelerin medya organlarına ihtiyaç duyması kadar tersi de söz konusudur (Bostancı, 2011: 143-144). İletişim araçlarının hedef kitleye olan etkisini iyi bilen yöneticiler öteden beri yönetime gelmek ve bu süreçte varlıklarını devam ettirebilmek maksadıyla basın-iktidar ilişkilerini istekleri doğrultusunda yönlendirmiş ve bu araçları kontrolleri altında bulundurmışlardır. Bu nedenle, kuramsal olarak haber medyası; kendi başına bağımsız bir erk ve güç yetkisi gibi algılanmamakta, aksine üretilen medya içeriklerinin egemen güçlerle olan ilişkiler bağlamında şekillendiği ve oluşturulduğu vurgulanmaktadır.

6. Yöntem

6.1. Araştırma deseni

Seçilen gazete haberlerinin çözümlemesinde söylem analizi yönteminden yararlanılmıştır. Haber metinlerinde ideolojik üretimin nasıl gerçekleştirildiğini en basit şekilde gösterilmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle, metinlerin incelenmesi üzerinden bir çözümleme uygulaması yapılması yoluna gidilmiştir. Belirlenen bu yaklaşım doğrultusunda gerçekliğin toplumsal inşasında rol alan ideolojik haberlerin sunumunda topluma yansıyan şekli ile konu dil, anlam, söylem ve simgelerin (Söylem usullerinin, atılan başlıkların, aktarılan bilginin hacmine ve miktarına, habere ilişkin seçilen kanıt ve savların, haberi anlatış, oluş, deyiş veya yapılaş biçimi ve yazın tarzı, retorik gibi hususlar) ilişkileri içerisinde değerlendirilmiştir.

6.2. Durum çalışması

Bu çalışmada; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yönelik "Su Temin Projesi" hakkında basında yayınlanan farklı görüş ve bakış açısına sahip siyasi ve ideolojik tarafı temsil eden gazetelerin bu konuya hangi açıdan yaklaştıkları, nasıl bir anlam, kalıp ve çerçeveye oturttukları saptanmaya çalışılmıştır.

Bu maksatla; Halkın sesi ve Diyalog gazeteleri liberal demokrat, popüler ve egemen söylemi temsilen, Afrika gazetesi ise aşırı sol ideolojinin (çok katı ve çoğunlukla da radikal) söylemini temsilen örneklem olarak tercih edilmiştir. Seçilen bu gazetelerde "Su Temin Projesi" ile ilgili haberlerin yayını sürecinde gerçekleştirilen ideolojik inşanın irdelenmesi, incelenmesi ve değerlendirmesi kapsamında gazetelerden seçilen haber ve köşe yazılarındaki yorumlara dayanarak söylem çözümlemesi yapılmıştır.

İnceleme safhasında görüldüğü üzere; yaşanan gelişmelere ilişkin olayların işlenişinde ve anlatışında ideolojik yönelimleri bakımından nispeten daha sert bir dille, daha geniş bir kapsamda ve sıkça ele almasından ötürü Afrika gazetesi haberleri dikkate değer ve ilgi çekici görülmüştür. Bu nedenle, Afrika gazetesi haberleri ideolojik söylem açısından daha yoğun ve içerikte olduğu görülmüştür.

6.3. Sınırlılıklar

Söz konusu araştırmada; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde günlük olarak yayınlanan Halkın sesi gazetesi (16 Eylül - 31 Ekim 2015), Diyalog gazetesi (13 Eylül - 20 Kasım 2015) ve Afrika gazetesinin (26 Eylül - 30 Aralık 2015) belirtilen tarihler arasında yer alan haber ve köşe yazıları ile sınırlı tutulmuştur.

7. Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde siyasi ve ideolojik temsilleri bakımından belirlenen önemli medya kuruluşlarında konuyla ilgili çıkan haber içeriklerinin ideolojik çerçevede çözümlenmesi yapılacaktır.

7.1. Su temin projesinin içeriği

T.C. Devlet Su işleri (DSİ) verilerine göre KKTC'ye su temin projesi; Türkiye tarafında Anamur Dragon Çayı üzerinde inşa edilen Alaköprü Barajında depolanacak suyun Türkiye tarafı 23 km, deniz geçişi 80 km (66,5 km askılı borulu sistem) ve KKTC tarafı 3 km olmak üzere toplam 106 km uzunluğundaki hat ile KKTC'de inşa edilen Geçitköy Barajı'na aktarılmasını içermektedir. Proje ile; halen kısıtlı yeraltı ve yüzeysel su kaynakları nedeniyle su sıkıntısı çekilen KKTC'ye hem içme-kullanma ve sanayi suyu temin edilerek 2045 yılına kadarki su ihtiyacı karşılanacak ve yapılacak sulu tarım ile de yüksek gelir artışları sağlanacaktır. Asrın Projesi olarak tanımlanan çalışmaya, 07 Mart 2011 tarihinde Alaköprü Barajı'nın (Anamur/ Mersin) temelini atılmasıyla başlanmış ve 17 Ekim 2015 tarihinde inşa faaliyetleri tamamlanmasıyla bitirilmiştir.

7.2. Su Temin projesinin Halkın sesi, Diyalog ve Afrika gazetelerinde yayımlanan haberlerin söylemi

Bu çözümlemelerde: Su Temin Projesi ile ilgili çıkan haberlerin söylem ve dilinde kullanılan ana temalarının neler olduğu, içerikte aktarılan anlam örüntülerinin saptanması; karşıt taraflarca amaçlanan hedeflerin ortaya konulması; haber ve haberdeki vurguların hangi sıklıkla tekrarlandığı; tanınmış önemli kişi ya da yetkin ve konusunda uzman kurum ve kuruluşlardan yapılan aktarma açıklamaların neler olduğu; çıkan bu haberlere karşıt taraflarca verilen yanıtlar; haber çalışanının yapacağı bilginin yeniden üretimi yerine kaynağın doğrudan bildirimlerine; farklı zamanlarda çıkan haberlerde yer alan çoğunlukla da

birbiriyle örtüşen ve tekrarı olan dil ve söylemlerin tek bir tema altında bir araya getirilmesine; beyanat veren siyasilerin, sivil toplum kuruluş temsilcilerinin ve bireylerin özgünce ürettiği söylemler arasındaki tümce ve sözcükle yöneldiği hedef kitleyi nasıl etkilediği; bu kişilerin manşetlere konu olarak ürettikleri anlam ve söylemlerin zamanla kurumsallaştığı ve toplum içerisinde birer kavram, terim, değer ve inanç dizgeleri hâline geldiğini gösteren verilerin incelenmesi yapılacaktır. Bu kapsamda; Su Temin Projesi ile ilgili çıkan haberlerde dil, söylem ve ideolojinin inşasının çözümlenmesi aşağıdaki "dokuz kategori" (Dursun, 2001: 152-254) altında yapılacaktır:

- Haber metinlerinin anlatsal özellikleri: Burada haberlerin nasıl verildikleri (Başlıkları, alt başlıkları v.b.), haber yoğunlukları, anlatım biçimleri (Fıkra, karikatür v.b.) metinlerin biçimsel düzenlemesi esas alınarak çözümlenecektir.

Halkın sesi gazetesi 16 Eylül - 31 Ekim 2015 tarihleri arasında bir buçuk aylık bir süre içerisinde habere yer vermiş, Diyalog gazetesi 13 Eylül - 20 Kasım 2015 tarihleri arasında yaklaşık iki aylık bir süreçte habere yer vermiş, Afrika gazetesi ise 26 Eylül - 30 Aralık 2015 tarihleri arasında üç aylık bir süreçte konuyla ilgili haberlere yer vermiştir. Bu süreçte; Diyalog gazetesinden 32 haber (4'ü köşe yazısı, 8'i ise manşetten verilmiş), Halkın sesi gazetesinden 54 haber (2'si köşe yazısı, 1'i sürmanşetten, 6'sı ise manşetten verilmiş), Afrika gazetesinden ise 72 haber (27'si köşe yazısı, 3'ü karikatür, 11'i sürmanşetten, 9'u ise manşetten verilmiş) yayımlanmıştır.

Her üç gazetenin konuyla ilgili yayımladığı haberlerin; yoğunluk, önem verilmiş ve tekrarlanışları bakımından incelendiğinde aşırı sol ideolojiyi temsil eden Afrika gazetesinin konu hakkında daha fazla haber ürettiği, konuyu daha uzunca bir sürede gündemde tuttuğu görülmüştür. Haber metinlerinin üretiminde çok önemli bir konumu ve etkisi olan başlıkların, bilginin aktarımında ve anlamlandırma sürecinde yönlendirici bir rol üstlendiği ve yoğunlukla da ideolojik imaları barındırdıkları (Köker ve Doğanay, 2010: 15) bilinmektedir. Bu nedenle, Afrika gazetesinin haberin ilk göze çarpan kısımları olması nedeniyle sürmanşet ve manşetten en çok haber yayımlayan gazete olduğu, konuyu hem haber metinlerinde, köşe yazılarında hem de karikatürlerinde işleyerek söylemlerindeki ideolojik yansımalarını her boyutta göstermeye çalıştığı görülmüştür.

- Haberlerin cümle yapıları ve sözcük seçimleri: Bu bölümdeki çözümlenmede, Roger Fowler'ın ifade ettiği gibi haberin odağındaki eylemin faili silinerek (Dursun, 2001: 171) oluşturulan edilgen yapı ile ideolojik etkinin ortaya konulması örneklenmektedir.

Afrika Gazetesinde öne çıkan haberde (18.10.2015); "Kıbrıs Türkünün Türkiye'ye daha da bağımlı hâle getirileceği vurgulandı" beyanati ile haberin odağındaki fail yok edilerek habere ideolojik bir yüklem yapılmıştır.

- Kullanılan fotoğrafların ürettiği anlamlar ve sembolik inşâ: Burada habercilik dili açısından kullanılan fotoğrafların belirli ideolojik anlam üretilmesinde baskın güç düzeyinde (Özer, 2011: 184) olduğu örneklenmektedir. Bununla birlikte, gazetecilik uygulamaları kapsamında fotoğraf, karikatür, görüntü ve resimlere verilen önem üzerinden güç mücadelesi yapılarak ideolojik sürecin etkinleştirildiği gözlemlenecektir.

Afrika gazetesinde çıkan haber metinlerinin bir kısmında içerikler fotoğraflarla desteklenmiştir. Bunlara örnek olarak: 26.10.2015 tarihli haberde, devasa boru (160 cm) içerisinde çok az miktarda akan bir su fotoğrafı yanında "Su geldi de ruhumuz sezmedi" başlığı ile; 18.10.2015 tarihli haberde, eylemde taşınan pankartta "Getirdiğiniz su götürdüğünüz canları temizleyemez" başlığı ve aynı tarihli çizilen bir karikatürde ise bir borudan gölete boşaltılan su içerisinde KKTC harfleri yarı batmış vaziyette resmedilmiş (KKTC'nin getirilen bu su da boğulmak üzere olduğu gibi bir imaj verilmiş); 19.10.2015 tarihinde çizilen bir karikatürde, bir erkek eşine " Ben sana Türkiye suyu ile pilav yapma demedim mi ....? O su ancak çorba olur..." ve 22.10.2015 tarihinde yine çizilen bir karikatürde, musluğu açık bir su borusundan aşağıya doğru akan paraşütler resimlenmiş (20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtında olduğu gibi adaya tekrardan ikinci kez müdahale edildiği iması ile resimlenmiş) ve söylemleri yer almıştır.

Afrika gazetesi, gerek atmış olduğu manşetle gerekse onu tamamlayan görsel iletiyle, yani sunulan bu fotoğraf ve karikatürler üzerinden okurla ilişki kurarak kendi egemen söylemini işleyip yeniden üreterek hedef kitlesi üzerindeki ideolojik etkisini ve rolünü daha da pekiştirmek istemiştir. Bununla birlikte, Halkın sesi ve Diyalog gazetelerinde yer alan resimlerde ise projenin inşası safhasında ve açılışta yer alan tesisler ve faaliyetler yer almıştır. Bu iki gazetede de fotoğraf üzerinden bir ideolojik söylem ve üretim yapıldığı izlenimi gözlenmemiştir.

- Tematik çözümleme: Bu bölümdeki çözümlemede, haberde konu edilen içeriklerin sıklıkla kullanılması ve böylece toplumsal ideolojileri belirleyen ve üzerinde yoğunlaşan anahtar temaların ortaya çıkışı ve söylemlere yansıtılması örneklenecektir.

Afrika gazetesinde çıkan haberlerde: 3.10.2015 tarihli Açık köşesinde " Su borusunu bırak, nefes borusuna bak!, Al suyunu da başına çal!"; 5.10.2015 tarihli manşette "Su bela oldu"; 7.10.2015 tarihli başlıkta "Bardak suyla mı taşı ? ", yine aynı tarihli başlıkta "Sendikalar özelleştirmeye karşı"; 13.10.2015 tarihli sürmanşette "Taşıma suyla değirmen dönmez", yine aynı tarihli başlıkta "Asrın projesi değil, asrın hatası"; 18.10.2015 tarihli başlıkta "Ayşe gitmeden Cansu geldi"; 28.10.2015 tarihli Sessizliğin Sesi köşesinde "Sulu mahkûmiyet"; 20.11.2015 tarihli bizim duvar köşesinde "Su'yunu da al ve git Ayşe"; yine aynı tarihli Baflının köşesinde "Su akmadan koz oldu bile..."; 21.11.2015 tarihli sessizliğin sesi köşesinde "Asrın kazığı"; 29.11.2015 tarihli başlıkta "Esir olmak istemiyoruz" vb. gibi temalar işlenmiştir.

Afrika gazetesi bu haberler içinde ele aldığı temaların manşetten duyuruş şekli ile toplumu (Hedef kitleyi) yapılandırmaya yönelik açık ya da gizli göndermelerde bulunduğu gözlenmiştir. İdeolojik inşa sürecinde oluşturulan bu haber söylemlerinde: Ada'nın işgali, diğer bir ifadeyle sözde 1974'te kanla bağlanan Ada'nın şimdi de suyla da bağlandığı; taşınan suyun doğa tahribatına neden olacağı; Türkiye'nin hakimiyetinin daha da pekiştirileceği ve suyun ticarileştirildiği gibi ideolojik temalar işlenmiştir. Ada'ya gelen suyun yönetiminin devletçi anlayışla özelleştirilmesine karşı çıkan söylemlere ağırlık verildiği ve bu maksada hizmet eden haberlere daha çok yer ayrıldığı belirlenmiştir.

Halkın sesi gazetesinde çıkan haberlerde: 03.10.2015 tarihli başlıkta "Su ticaret yapma potansiyelimizi artıracak"; 09.10.2015 tarihli başlıkta "Batık belediyeler suyu nasıl yönetecek"; yine aynı tarihli başlıkta "Başbakan özel sektörü kötüledi"; 13.10.2015 tarihli başlıkta "Su krizi hükümete sıçradı"; 15.10.2015 tarihli başlıkta "Belediyelerimiz su yönetiminde olmalı"; 18.10.2015 tarihli başlıkta "Barış suyu olsun"; 20.10.2015 tarihli başlıkta "Su yönetiminde özel sektör dışlanamaz" vb. gibi temalar işlenmiştir. Diyalog gazetesinde çıkan haberlerde: 03.09.2015 tarihli başlıkta "Asrın projesi tehlikede"; 01.10.2015 tarihli başlıkta "Suyun idaresine Kıbrıs Türk toplumu karar verecek"; 18.10.2015 tarihli başlıkta "Şimdi bağlandık" vb. gibi temalar işlenmiştir.

Haber başlıklarındaki ideolojik söylemlerin Afrika gazetesine göre daha az rastlandığı Halkın sesi ve Diyalog gazetesinde öne çıkan temalarda ise; ağırlıkla su projesi ile ilgili teknik, yönetim ve bu süreçle ilgili bilgilerin kamuoyuna aktarılması şeklindeki metinleri içerdiği, zaman zaman da söylemlerinde egemen güç ve otoritenin amaçlarına paralel bir görünüm sergilediği görülmüştür.

- Karşıtlıklar/Dışlamalar: Bu başlık altındaki çözümlemede ise güç ve hegemonya ilişkisi içinde olan taraflar kendi anlamlarını üretirken, öncelikle ideolojik olarak yok saydığı ve tanımadığı düşünce, söylem ve eylemlerle karşıtlığını kurarak kendisini tanımladığı betimlenecek. Ayrıca; haber içerisinde yer alan karşıtlıkların, toplumun sosyolojik yapısı içerisinde mevcut olan önceden örgütlenmiş ve kök salmış aykırılıkların bir devamı gibi ortaya çıktığı da örneklendirilecektir.

Afrika gazetesinde çıkan haber ve yorumlarda; 05.10.2015 tarihinde Afrika'dan Mektup köşesinde "Su daha ziyade ırkıyla övünenlerin çenesini yoruyor... Kıbrıslı Türkleri ise ya nereden geldiklerini unutmakla ya da Rum uşağı olmakla suçluyorlar"; 07.10.2015 tarihli başlıkta "Sendikalar özelleştirmeye karşı"; 30.12.2015 tarihli haberde Toplumcu Demokrasi Partisi "Suyun ticari bir meta olarak özel bir şirketin tekeline devredilmesine karşı" oldukları ve 30.12.2015 tarihinde Afrika'dan Mektup köşesinde "Asrın en berbat ve en su'dan ironisi söylemleri yer almıştır. Halkın sesi gazetesinde ise çıkan haber ve yorumlarda; 06.10.2015 tarihli Doğruya Doğru köşesinde "Bu hükümet Anamur suyunda boğulur" söylemi yer almıştır.

Özellikle, Afrika gazetesinde çıkan haberlerinde; biz ve onlar karşıtlığını içerecek şekilde siyasiler, ekonomi çevreleri ve sivil toplum örgütlerince yapılan açıklamalarda görülen ön yargısal ve temel bir karşıtlığı ifade eden eylemler metinlerde geçen sözcüklerde görülecek şekilde söylemlendirilmiştir. Bu söylemlerden anlaşılacağı üzere; ideolojik adlandırmalar, ön yargılar, sabit fikirler "Su Projesi" bahanesiyle dışlama ve karşıtlıklar üzerinden oluşturulan olumsuz dil, söylem, ifade ve sözcükleri kavramsallaştırma ve kurumsallaştırma suretiyle, üstü kapalı olarak birbirlerini suçlayıcı pozisyonda olduklarını, genelleyici ve ötekileştirici söylem ürettikleri ve bu

suretle olumsuz, zıt, verimsiz ve yararsız siyasi süreçlerin devamına zemin oluşturdukları değerlendirilmektedir.

- Eğretileme ve düzdeğişmeceler: Metin iletilerinin ideolojik anlamlarının kodlanmasında kullanılan eğretileme, bilinen deyimler içinde bilinmeyi açıklamayı (Fiske, 2017: 191), düzdeğişmece ise çağrışıma dayalı ilişki (Dursun, 2001: 236) ve adlandırmaların yapılmasında kullanılan dilsel araçlardır.

Afrika, Halkın sesi ve Diyalog gazetelerinde verilen haber metinlerinde ve yorumlarında; Su Temin Projesi'ni çağrıştıracak düşüncelerin bir kavram olarak kullanması, bunun yerini alacak anlamlar üreterek hedef kitle olan okuyucuların içeriklerde sunulan dil ve söylem parçalarından Su Projesi'ne ilişkin gerçekliğin algılanması ve temsili çıkarımların sağlamış olması amaçlanmıştır.

Eğretileme kapsamında kullanılan söylemler: 06.10.2015 tarihinde Doğruya Doğru kösesinde "Bu hükümet, Anamur suyu'nda boğulabilir"; 18.10.2015 tarihli sürmanşette "Sular yükselince balıklar karıncaları yer, sular çekilince karıncalar balıkları yer" ve 21.10.2015 tarihinde Lololo kösesinde "Suya bile kuşku ile bakmak" vb. haber başlık ve yorumları; Halkın sesi gazetesinde ise 18.10.2015 tarihli "Barış suyu olsun" haber başlığı eğretilemeler için birer örnek teşkil etmektedirler.

Düzdeğişmeceler kapsamında kullanılan söylemler: Halkın sesi gazetesinde 26.09.2015 tarihli başlıkta "Mucize gerçekleşti" ifadesinde gerçekleştirilen mucizenin Asrın Projesi olarak adlandırılan Su Temin Projesi olduğu ve Bülent Ecevit döneminde planlanan ve Alarko'ya ihale edilen bu proje Kenan Evren döneminde rafa kaldırılmış, zaman zaman Süleyman Demirel, Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz tarafından da gündeme getirilen (Afrika gazetesi, 21.10.2015) uzun bir süreci işaret ettiği vurgulanmaktadır. 18.10.2015 tarihli Diyalog gazetesinin "Şimdi bağlandık" başlıklı haberindeki ifadesi ile de inşa edilen su boru hattı nedeniyle Ada'nın kuzeyinin Türkiye'ye yönetim olarak tam anlamı ile bağlandığı ve ilhak edildiği ima edilmektedir. Sonuç olarak, bu haber başlıkları Düzdeğişmeceler için birer örnek teşkil etmektedirler.

- Ideolojik seslenişler: Özneler için var olan ideoloji kendisini tanımlama işlevini de yine maddi ve somut özneler üzerinden gerçekleştirmektedir (Althusser, 2014: 121-122). Bu bölümde, bireyler ideolojik seslenişlerini mücadelenin taraflarını adlandırarak öznelerin inşa edilmesi (Dursun, 2001:245) örneklenecektir. Afrika gazetesinde yayımlanan metin içeriklerinin ideolojiyi nasıl ürettikleri, iktidar, muhalefet ve toplumun günlük hayatta bunu nasıl içselleştirdiğini, bu söylemlerin kültürel kodlarının çözümlenmesi ve bu konuda aşağıda verilen örnekler üzerinden tespite ve açıklanmaya çalışılacaktır.

Afrika gazetesinde yayımlanan ideolojik söylemler: 19.10.2015 tarihli sürmanşette "Bir zamanlar Rumlar Enosis diye yırtıp dururdu. Kısmet bizimmiş! Onlar Yunanistan'a bağlanamadı, ama biz Türkiye'ye bağlandık!" ifadesi ile iktidarı oluşturan özneler işgale ve ilhaka sebebiyet vermekle nitelenmiştir. 29.12.2015 tarihli başlıkta "Esir olmak istemiyoruz" ifade ile de yine iktidarı oluşturan özneleri ve Türkiye hükümetleri Ada'nın kuzeyini koloni hâline getirmeye çalışmakla suçlanmıştır.

- Direngen anlamlar ve çelişkili öğeler: Siyasal ve toplumsal alanda ideolojik mücadeleyi yürütenlerin farklı düşünce, fikir ve politika üretmelerinin gerçekliği, neticesi itibarıyla ideoloji üreticilerin haber metin ve söylemlerini çelişkili kılabilmektedir. Birbirine zıt ve karşıt anlamların üretildiği bu çelişkili alanlar da çoğunlukla etkileyici ve vurgulayıcı anlamlar üzerinden üretilmektedir.

Su Temin Projesi üzerinden karşıt taraflarca yürütülen ideolojik mücadelede haber metinlerindeki söylemlere bakıldığında: 17.10.2015 tarihli Afrika gazetesinin sürmanşetinde "Şimdiye dek Kıbrıs'ta susuzluktan ölen kimse olmadı" ifadesine yer verilirken, aslında KKTC Başbakanı açıklamasında "Suların tuzlandığı, içilebilir ve kullanılabilir su kaynaklarının gittikçe tükendiğini" (Halkın sesi, 18.10.2015) belirtilmiş olması bir çelişki gibi görülmüştür. Afrika gazetesinin 18.10.2015 tarihli Afrika'dan Mektup köşesinde "Ayşe'nin Kıbrıs'a gelişi kanlı olmuştu, Tayyip'in gelişi su'lu oldu" ifadesinde Kıbrıs Barış Harekâtı'nın işgal amaçlı olduğu ima edilirken, "Ayşe tatile çıktı" parolasıyla başlatılan bu Harekât Ada'daki Türklerin uğradığı baskı ve zulmü ortadan kaldırmak amacıyla yapılmış olması gerçeği ile çelişmektedir. 15.10.2015 tarihli Halkın sesi gazetesinin "Belediyelerimiz su yönetiminde olmalı" başlıklı yazısında Ada'ya gelen suyun yönetiminin kamuda olması gerektiği ifade edilirken, gerçekte ise Kıbrıs Türk Kamu Görevlileri Sendikası Başkanı'nın "Belediyelerin ihtiyat sandığına, sosyal sigortalara, elektrik kurumuna ve bazı

bankalara büyük miktarlarda borçları olduğu, istihdamlarının fazla olduğu ve doğru dürüst hizmet veremedikleri" (Halkın sesi, 09.10.2015) açıklaması ile çelişki göstermektedir.

- Haberlerin dış basına yansımaları ve ideolojik etkileri: Gazetelerin ideolojik duruşlarına ya da habere ilişkin üretmiş oldukları söyleme uygun olması hâlinde yabancı kurum ve kuruluş temsilcilerini de içeren dış basından gündeme ilişkin seçme görüşlerin aktarımlarının yapıldığı sıkça görülen bir yöntemdir.

Bu kapsamda: 19.10.2015 tarihli Afrika gazetesi, Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu II. Hrisostomos'un Rum radyosunda Türkiye'den KKTC'ye ulaştırılan su konusunda yaptığı "Umarım bu su bize zehir olmaz" söylemi yer bulmuştur. 26.09.2015 tarihli Halkın sesi gazetesinde yer alan "Rum istihbarat teşkilatınca meclise sunulan raporda, Kıbrıslı Türklerin zenginleşeceği uyarısı yapıldı" haberine ve yine 06.10.2015 tarihinde Rum Fileleftheros gazetesinde çıkan "KKTC'ye su götürme projesi ilhak harekâtı olarak kabul edileceği" haberine yer verilmiş. 18.10.2015 tarihli Diyalog gazetesinde ise Rum Tarım Bakanının "Suyun gelmesiyle Kıbrıslı Türkler Türkiye'ye bağlandı" ve AKEL Basın Sözcüsünün "Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenlik hakları ihlal edildi" açıklamasına yer vermiştir.

8. Sonuç

Su Temin Projesi sürecindeki gelişmelerin KKTC medyasına yeterince yansıdığı görülmüştür. Yayınlanan bu gazete mesajlarının belli bir amacı içeren kodlanmış, biçimlenmiş ve ideoloji kaynaklı tutum ve eylemleri önceleyen kitle iletişim iletileri olduğu belirlenmiştir.

Afrika, Halkın sesi ve Diyalog gazetelerinin Eylül - Aralık 2015 tarihleri arasında KKTC'ye Su Temin Projesi ile ilgili yazdıkları haber metinlerinin söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesinin ve bunun nitel veriler bağlamında analiz edilmesi sonucunda her üç basın organının da farklı ideolojik yönelimlere sahip oldukları ve bu basın organlarının haber sunumları arasında da farklılıklar olduğu saptanmıştır. Bu farklılıklar; sürmanşetlerde, manşetlerde, haber başlık/alt başlıklarında, kelime ve tümce biçimlerinde, anlatım ve fotoğraflarda, ayrıca haber içeriğinin biçimlendirilmesinde ve haber içinde görüşlerine yer verilen kişi, kurum ve kuruluşların iletilerinin içeriğinde ve köşe yazarlarının yorumlarında da ortaya çıkmıştır.

Liberal demokrat çizgiyi benimseyen Halkın sesi ve Diyalog gazeteleri konumlanmış buldukları siyasal çizgi içerisinde ve misyonları gereği egemen güç ve yönetime uygun ya da paralel bakış açısında düşünce ürettikleri ve bu değerler dizgesi çerçevesinde ideoloji üreterek okurlarına aktardığı görülmüştür.

İnceleme neticesinde, söz konusu gazeteler içerisinde Afrika gazetesinin seçtiği haberlerin üretim şekilleri ve sunum tarzlarının, olaylara bakış açılarının, yorum ve değerlendirmelerinin ve metin içerisinde okuyucularına verdiği iletilerin Halkın sesi ve Diyalog gazetelerinden oldukça farklı olduğu görülmüştür. Özellikle, bu gazetede konu edilen Su Temin Projesi üzerine eleştirel olarak kullanılan dil, söylem, anlama ve seçilen öznelere ilişkin ortaya çıkan görüşlerin ideolojik kavram, yaklaşım ve ön yargılı karşıtlarla oldukça zengin örnekler ortaya çıkardığı tespit edilmiştir.

Konuyu diğer yazılı basına oranla gazete haber ve köşe yazılarında en çok ele alan, işleyen ve yorumlayan Afrika gazetesi; kurumunun zihinsel bilgi ve deneyimlerini söylemlerinde kurguladığı, aşırı sol/sosyalist ideolojinin yeniden üretimi, yayımı ve aktarımına aracı olduğu saptanmıştır. Editoryal yaklaşımı ile farklı siyasal çizgiyi temsil eden, farklı ideolojik atmosferlere sahip olduğu düşünülen ve aşırı sol ideolojik duruşu temsil eden Afrika gazetesi haberleri üzerinde yapılan çözümlemede: Temsil edilen sosyolojik çevre ve ideolojik yargılarından arınmış yansız bir haberin yapılmadığı; bu taraf olma ve yanlılığın temelinde ise ideolojik temsil olduğunu; haber metinlerinde ve köşe yazılarında gerçekliği temsil yerine onların paketlenmiş, biçimlenmiş ve yorumlanmış şekilleri ile okuyucularına aktarıldığını; konu hakkında üretilen haber sayısı, işleniş durumu, yayın süresi ve köşe yazılarında ele alınan görüş ve düşünceler ile de diğer gazetelere açık ara fark attığı; Su Temin Projesi karşısında tavır alan parti, politikacı, sivil toplum temsilcileri ve sendika sözcüleri gibi kurum ve/veya kurum temsilcilerine gazete sayfalarında, haber metinlerinde ve köşe yazılarında diğer iki gazeteyle kıyasla daha fazla yer verilerek çoğunluğun kendileri ile benzer düşüncüyü taşıdıkları vurgusu yapıldığı ve gündemde tutulduğu belirlenmiştir.

Sonucu itibariyle, incelenen her üç gazete de mülkiyet sahipliğinin gerektirdiği yayın politikalarına özgü subjektif duruşları ile ideolojilerini okur ve takipçilerine iletmislerdir. Su Temin Projesinde konu edilebilecek içerikler ve olaylar benzeşik olmasına rağmen sunulan iletiler oldukça farklı olmuş ve aynı anlamlarda kullanılmamıştır. Her üç gazetenin de toplumsal düzeyde kendi yanlılarına yönelik oluşturduğu ideolojik inşalarını haberlerin seçimi, haber metinlerindeki vurgu, olay hakkında kendi görüş

ve düşüncelerini yansıtan yorumlarıyla oluşturdukları ve yeniden anlamlandırmalarla şekillendirdikleri gözlenmiştir.

Siyasal iktidara ve toplumdaki egemen güç odaklarına karşı denetim ve kontrol vazifesi olan basın yayın organlarının yani medyanın, hedef kitlesi olan toplumun güncel siyasi olayları ve gerçeklikleri öğrenmesini sağlama ve sağlıklı kamuoyunun oluşmasına katkı sunma gibi görevleri olduğu bilinmektedir. Sonuçta, demokrasinin en uygun şekliyle yaşatılması yönündeki eylem ve davranışların; medya mülkiyet yapısı, ideolojik bağımlılıklar, bazı amaç ve çıkarlar için medya içeriğinin gerçekleri yansıtmamasının çoğunlukla söylemde kaldığı ve gerçekleşmediği gözlenmiştir.

İdeolojik karşıtlıkların varlığı, birey ve grupların güç sahibi olma istek ve arzuları, bunların hegemonyalarını kurmak ve sürdürmek adına ürettikleri stratejileri neticesinde toplumda sürekli olarak bir gerginlik, çatışma ve mücadele ortamı yaşandığı bir gerçektir. Bu nedenle; medyada kullanılan haber metinleri, yorumlar ve bunların içeriklerinin de toplumda var olan ve çatışma alanlarına sebep olan yerleşik ideolojik algıları yönlendirdiği ve bir şekilde yeniden üretime sokup ideolojiyi aktarma ve istenilen söylemi kurmak için en önemli araçlardan biri olarak kullanılmaya devam edildiği düşünülmektedir.

Basının, egemen güçlerin ideolojilerini yaymak ve iktidarını desteklemek şeklindeki görevinin ve bu bağlam içinde kurumsal yapıların incelenmesi, medya metinlerinde ideolojinin kurulma ve iş görme yöntemleri ve süreçleri üzerinde çalışmanın farklı alan ve uygulamalarda da sürdürülmesinin önemli ve faydalı olacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda: Gazetelerin mülkiyet ve yönetim yapıları ve uzman kadroları ile arkasında olduğu, amaçlarına katkı sağladığı ve hizmet ettiği yerleşik ideolojilerini söylemlerine nasıl taşıdıklarını açıklayan bu çalışmanın; ülke sorunlarına yönelik olarak sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanda çıkabilecek yeni tartışmalı alanlarda da ele alınarak incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alankuş, Sevda (2005). *Medya ve Toplum*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- althusser, Louis (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev. Alp Tümertekin), İstanbul: İthaki Yayınları.
- BEKTAŞ, Arsev (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Baum, Matthew A. ve Potter, Philip (2008). The Relationships Between Mass Media, Public Opinion, and Foreign Policy: Toward a Theoretical Synthesis. *The Annual Review of Political Science*, Vol:11, s.39-65.
- Bostancı, M. Naci (2011). *Siyaset ve Medya Alacakaranlığın İki Atlısı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Burton, Graeme (2008). *Görünürden Fazlası Medya Analizlerine Giriş*. (Çev. Nefin Dinç), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Çoban, Barış ve Özarslan, Zeynep (2015). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.
- Damlapınar, Zülfikar (2005). *Medya Siyaset İlişkileri Üzerine*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Devran, Yusuf (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- DSİ (b.t.) *KKTC'ye Su Temin Projesi*. <http://www.dsi.gov.tr/projeler/kktc-su-temin-projesi> (Erişim Tarihi: 20.02.2018).
- Dursun, Çiler (2001). *Tv. Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Duruoğlu, Tuba (2007). Haber Yapmada İdeoloji Etkeni: 11 Eylül Olayı Üzerine Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 25, s. 1-42.
- Eagleton, Terry (2011). *İdeoloji*. (Çev. Muttalip Özcan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fiske, John (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev. Süleyman İrvan), Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Girgin, Atilla (2002). *Haber yazmak*. İstanbul: Der Yayınları.
- Girgin, Atilla (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Griffin, Gabriele (2007). *The Uses of Discourse Analysis in the Study of Gender and Migration*. The University of York, https://www.york.ac.uk/res/researchintegration/Integrative_Research_Methods/Griffin%20Discourse%20Analysis%20April%202007.pdf, (Erişim Tarihi: 15.04.2018).
- Güngör, Nazife (2016). *İletişim Kuramları ve Yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güngör, Süleyman (2001). Althusser'de İdeoloji Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dergisi*, C.6, Sayı 2, s.221-231.
- Happer, Catherine ve Philoa, Greg (2013). The Role of the Media in the Construction of Public Belief and Social Change. *Journal of Social and Political Psychology*, Vol. 1(1), s. 321-336.
- Jeanneney, J.Noel (2009). *Başlangıcından günümüze medya tarihi*. (Çev. Esra Atuk), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaboğa, Tahir (2010). *Medya ve toplum ilişkileri*, Ankara: Karınca Yayınları.
- Kars, Neşe (2010). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo - Televizyon Haberciliği*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kocaman Ahmet, Ruhi Şükriye, Zeyrek Deniz, Doltaş Dilek, Öner İ.Bengi & Doğan Gürkan (2009). *Söylem Üzerine*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Köker, Eser ve Doğanay, Ülkü (2010). *İrkçi Değişim Ama... Yazılı Basında İrkçi - Ayrımcı Söylemler*. Ankara: İHOP YAY.
- Mardin, Şerif (2010). *İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saygılı, Neriman (2006). *İletişim ve Kitle İletişimi*. Ankara: Çetin Web Ofset Matbaacılık.
- Selçuk, Ayhan ve ŞEKER, Mustafa (2012). *Damıtay Saldırısı Haberlerinde Söylem ve İdeoloji*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Smith, Philip (2007). *Kültürel Kuram*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Stevenson, Nick (2008). *Medya kültürleri sosyal teori ve kitle iletişimi*. (Çev. Göze Orhon ve Barış Engin Aksoy), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Özer, Ömer (2011). *Haber söylem ideoloji*. Konya: Literatürk.
- Özerkan, Şengül (2002). Medya, Dil ve İdeoloji. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, C.1, sayı 12 s.63-76.

- Öztekin, Hülya (2008). Haber Üretim Sürecinde Medyanın Ekonomi Politikği: Star Gazetesi Örneği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 32, s.130-144.
- Temizel, Handan (2008). Kamuoyu Kuramları ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C.8, Sayı 15, s. 126-146.
- Therborn, Göran (2008). *İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı*. (Çev. İrfan Cüre), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Thompson, John B. (2013). *İdeoloji ve Modern Kültür*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Van Dijk, Teun Adrianus (1991). The interdisciplinary study of news as discourse. *Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research*, (Eds. K. Bruhn-Jensen & N. Jankowski), pp. 108-120.
- Van Dijk, Teun A. (1998). *Ideology A Multidisciplinary Approach*. London: SAGE Publications.
- Yazıcı, Tolga (2013). *Medya Mülkiyetine İlişkin Düzenlemeler ve Dünyadaki Örnekler Bağlamında Türkiye için Bir Medya Mülkiyeti Modeli Önerisi*. Doktora tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi
- Yıldız, Şerife (2005). *Dil kültür ve iletişim ve medya*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Yüksel, Erkan (2010). *Medya ve habercilik*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.